

MINTAQAVIY AGRAR ISHLAB CHIQARISHNI IQTISODIY RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARINI MEHNAT UNUMDORLIGI VA YARATILGAN QO'SHILGAN QIYMAT MEZONLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH

Akbarov Sherzod Botirovich

Namangan davlat texnika universiteti
dotsenti

E-mail: sherzodakbarov@nstu.uz

Annotatsiya

Tezisdagi mintaqaviy agrar ishlab chiqarishni iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlarini mehnat unumdorligi va yaratilgan qo'shilgan qiymat mezonlari asosida takomillashtirishning nazariy-uslubiy jihatlari tadqiq etiladi. Hududlarning ishlab chiqarish salohiyati, resurslar unumdorligi va iqtisodiy natijadorligidagi tafovutlarni hisobga oluvchi differensiallashgan rag'batlantirish yondashuvi asoslanadi. Agrar qo'shilgan qiymat va mehnat unumdorligi dinamikasini davlat qo'llab-quvvatlashining natijaviy ko'rsatkichlari bilan integratsiyalashga asoslangan baholash mexanizmi taklif etiladi. Tahlil Statistika agentligining 2016-2024-yillar ma'lumotlari va Namangan viloyatining 2024-yil tumanlar kesimidagi ko'rsatkichlari asosida o'tkazilgan. Bu davrda agrar yalpi qo'shilgan qiymat nominal ifodada 3,65 barobar, ishlab chiqarish sanoatiniki 7,52 barobar oshgani, Namangan viloyati tumanlarida agrar ishlab chiqarishning o'sish sur'ati 0,1 foizdan 6,4 foizgacha farqlangani aniqlangan. Ushbu yondashuv budjet resurslarini samarali taqsimlash, ishlab chiqaruvchilarning iqtisodiy manfaatdorligini kuchaytirish va hududiy agrar rivojlanishning barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: mintaqaviy iqtisodiyot, agrar ishlab chiqarish, iqtisodiy rag'batlantirish, mehnat unumdorligi, qo'shilgan qiymat, hududiy differentsiatsiya, davlat qo'llab-quvvatlashi, iqtisodiy samaradorlik, natijaviy subsidiya, agrar siyosat.

Аннотация

В тезисе исследуются теоретико-методические аспекты совершенствования механизмов экономического стимулирования регионального аграрного производства на основе критериев производительности труда и созданной добавленной стоимости. Обосновывается дифференцированный подход к стимулированию, учитывающий различия регионов по производственному потенциалу, продуктивности ресурсов и экономической результативности. Предлагается механизм оценки, основанный на интеграции динамики аграрной добавленной стоимости и производительности труда с результативными показателями государственной поддержки. Анализ проведен по данным Агентства статистики за 2016-2024 годы и показателям Наманганской области за 2024 год в разрезе районов. Установлено, что за этот период аграрная валовая добавленная стоимость в номинальном выражении выросла в 3,65 раза, а обрабатывающей промышленности в 7,52 раза, темпы роста аграрного производства в районах Наманганской области различались от 0,1 до 6,4 %.

Данный подход служит эффективному распределению бюджетных ресурсов, усилению экономической заинтересованности производителей и обеспечению устойчивости регионального аграрного развития.

Ключевые слова: региональная экономика, аграрное производство, экономическое стимулирование, производительность труда, добавленная стоимость, территориальная дифференциация, государственная поддержка, экономическая эффективность, результативная субсидия, аграрная политика.

Abstract

The thesis examines the theoretical and methodological aspects of improving the mechanisms of economic incentives for regional agricultural production based on the criteria of labour productivity and value added. A differentiated incentive approach is substantiated that takes into account regional differences in production potential, resource productivity and economic performance. An assessment mechanism is proposed that integrates the dynamics of agricultural value added and labour productivity with the performance indicators of state support. The analysis was based on Statistics Agency data for 2016-2024 and district-level indicators of Namangan region for 2024. Over this period, agricultural gross value added grew 3.65 times in nominal terms and that of manufacturing 7.52 times, while the growth rate of agricultural output across the districts of Namangan region ranged from 0.1 to 6.4%. The approach supports efficient allocation of budget resources, stronger economic interest of producers and sustainable regional agricultural development.

Keywords: regional economy, agricultural production, economic incentives, labour productivity, value added, territorial differentiation, state support, economic efficiency, performance-based subsidy, agricultural policy.

KIRISH

Jahon agrar iqtisodiyotida ishlab chiqarishni iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish davlat qo'llab-quvvatlashining moliyaviy hajmidan uning mehnat unumdorligi, yaratilgan qo'shilgan qiymat va resurslardan foydalanish samaradorligiga ta'sirini baholashga o'tishni talab etmoqda. OECDning Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2024 hisobotiga ko'ra, 2021-2023-yillarda 54 ta mamlakatda agrar sohani qo'llab-quvvatlashning o'rtacha yillik hajmi 842 milliard AQSH dollarini tashkil etgan, agrar bilimlar va innovatsion tizimlarga yo'naltirilgan xarajatlar esa 25 milliard AQSH dollariga teng bo'lgan [3]. FAOning The State of Food and Agriculture 2024 hisobotida agroozuqa tizimlarining yashirin xarajatlari yiliga 10 trillion AQSH dollaridan ortiq (2020-yil xarid qobiliyati pariteti bo'yicha) baholanib, davlat siyosati va rag'batlantirish choralarini tizim yaratadigan haqiqiy qiymatga yo'naltirish zarurligi asoslangan [1]. Ushbu xulosalar agrar siyosat natijadorligini mahsulot hajmi bilan cheklamasdan, real qo'shilgan qiymat va mehnat unumdorligining o'zgarishi orqali baholash muhimligini ko'rsatadi.

Xalqaro agrar siyosatda ishlab chiqaruvchilarni bevosita moliyaviy qo'llab-quvvatlash bilan bir qatorda infratuzilma, innovatsiyalar va bilimlar transferiga yo'naltirilgan iqtisodiy rag'batlantirish vositalarining ahamiyati ortmoqda. OECDning 2024-yilgi agrar siyosat tahlilida 2021-2023-yillarda qishloq xo'jaligiga ko'rsatilgan

umumiy xizmatlar uchun yiliga o'rtacha 106 milliard AQSH dollari ajratilgani va bu qo'llab-quvvatlash umumiy hajmining atigi 12,6 foizini tashkil etgani qayd etilgan. Umumiy xizmatlar tarkibida infratuzilma ulushi OECD mamlakatlarida 38 foizni, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda 55 foizni, agrar bilimlar va innovatsion tizimlar ulushi mos ravishda 32 va 15 foizni tashkil etgan [3]. O'zbekistonda Prezidentning 2025-yil 12-avgustdagi PF-130-son Farmoni bilan 4 million gektardan ortiq qishloq xo'jaligi yerlarida ekish va sug'orish jarayonlarini raqamlashtirish vazifasi belgilangan [4]. Ushbu institutsional o'zgarishlar hududlar kesimida ishlab chiqarish natijalarini kuzatish va davlat qo'llab-quvvatlashining iqtisodiy samaradorligini baholash imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan. Biroq rag'batlantirish vositalarining mehnat unumdorligi va qo'shilgan qiymatga haqiqiy ta'sirini aniqlash mustaqil empirik tekshiruvni talab etadi.

O'zbekiston mintaqalarida agrar ishlab chiqarishni rag'batlantirishning ahamiyati hududlarning tabiiy-iqtisodiy salohiyati, texnologik ta'minlanganligi va mehnat resurslari unumdorligidagi tafovutlar bilan belgilanadi. Shunday sharoitda agrar mehnat unumdorligi va real qo'shilgan qiymat o'sishini iqtisodiy rag'batlantirishning o'zaro bog'liq natijaviy mezonlari sifatida qo'llash ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

Agrar ishlab chiqarish samaradorligining hududiy differentsiatsiyasi tabiiy-iqtisodiy salohiyat, ishlab chiqarish omillari taqsimoti, texnologik rivojlanish va hududiy ixtisoslashuv bilan bog'liq. Ushbu omillarning o'zaro ta'siri mintaqalar o'rtasidagi samaradorlik tafovutlarining shakllanishi va o'zgarishiga ta'sir etishi mumkin. Hududlararo konvergensiya va fazoviy iqtisodiy bog'liqliklarni kompleks baholash agrar rivojlanishning hududiy qonuniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi. Tahlil avval respublika darajasida agrar tarmoq va ishlab chiqarish sanoati yalpi qo'shilgan qiymati (YaQQ) dinamikasini taqqoslashdan boshlandi (1-jadval).

1-jadval

O'zbekistonda agrar yalpi qo'shilgan qiymat va ishlab chiqarish sanoatining iqtisodiy dinamikasi¹

Yillar	Agrar YaQQ, mlrd so'm	Ishlab chiqarish sanoati YaQQ, mlrd so'm	Agrar YaQQ o'sishi, foizda	Sanoat / agrar YaQQ, barobar
2016	74 625,3	40 762,6	-	0,55
2017	91 511,9	57 973,6	122,6	0,63
2018	113 620,5	86 705,5	124,2	0,76
2019	131 045,5	115 037,3	115,3	0,88
2020	152 091,1	144 587,6	116,1	0,95
2021	184 306,3	175 862,3	121,2	0,95
2022	212 394,1	200 941,4	115,2	0,95
2023	248 098,9	242 626,2	116,8	0,98
2024	272 224,4	306 357,8	109,7	1,13

¹ Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi, Statistika axborot-tahlil tizimi (SIAT) ma'lumotlari asosida muallif hisob-kitoblari; 2023-2024-yillar - dastlabki ma'lumotlar.

2016-2024-yillarda O'zbekistonda agrar tarmoq yalpi qo'shilgan qiymati 74 625,3 mlrd so'mdan 272 224,4 mlrd so'mga yetib, 3,65 barobar oshgan [6]. Shu davrda ishlab chiqarish sanoatining yalpi qo'shilgan qiymati 40 762,6 mlrd so'mdan 306 357,8 mlrd so'mga ko'payib, 7,52 barobar o'sishni tashkil etgan. Sanoat yalpi qo'shilgan qiymatining agrar tarmoqqa nisbati 2016-yildagi 0,55 barobardan 2024-yilda 1,13 barobarga ko'tarilgan. Bu nisbat 2023-yilgacha 1 dan past bo'lib, 2024-yilda birinchi marta undan oshgan. Agrar YaQQ ning yillik nominal o'sishi 2018-yilda eng yuqori (124,2 %) va 2024-yilda eng past (109,7 %) darajada qayd etilgan. Ushbu ko'rsatkichlar iqtisodiyotning tarmoq tarkibida nominal qo'shilgan qiymat nisbatlari sanoat foydasiga o'zgarganini ko'rsatadi. Biroq nominal o'sish sur'atlari narxlar ta'sirini ham aks ettirganligi sababli ularni real mehnat unumdorligining oshishi sifatida baholash mumkin emas.

Agrar ishlab chiqarishni iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirishda yaratilgan qo'shilgan qiymatning mutlaq hajmi bilan bir qatorda uning mehnat resurslari birligiga to'g'ri keladigan real miqdorini hisobga olish zarur. Chunki yalpi qo'shilgan qiymatning ortishi ishlab chiqarish samaradorligi, narxlar o'zgarishi yoki resurslar ko'lamining kengayishi hisobiga yuzaga kelishi mumkin. D. Gollin, D. Lagakos va M. Waugh ko'plab mamlakatlar ma'lumotlarida qishloq xo'jaligidan tashqari tarmoqlarda bir xodimga to'g'ri keladigan qo'shilgan qiymat qishloq xo'jaligidagiga nisbatan ancha yuqori ekanini va bu tafovut ishlangan vaqt hamda inson kapitali farqlari hisobga olinganda ham saqlanib qolishini ko'rsatgan [2]. Shu jihatdan davlat qo'llab-quvvatlashini hududlarning boshlang'ich iqtisodiy sharoitlari, real mehnat unumdorligi dinamikasi va qo'shimcha yaratilgan qiymat mezonlariga bog'lash maqsadga muvofiq. Bunda subsidiyalar samaradorligini baholashda ajratilgan mablag' birligiga to'g'ri keladigan qo'shimcha real qo'shilgan qiymat, mehnat unumdorligining o'zgarishi va investitsiyalarning iqtisodiy qaytimi asosiy natijaviy indikatorlar sifatida qo'llanilishi mumkin. Ushbu yondashuv budjet resurslarini hududlar o'rtasida iqtisodiy asoslangan tarzda taqsimlash va agrar ishlab chiqaruvchilarni yuqori qo'shilgan qiymat yaratishga rag'batlantirish uchun metodologik asos yaratadi. Hududiy tafovutlar Namangan viloyati shahar va tumanlari misolida ko'rib chiqildi (2-jadval).

2024-yilda Namangan viloyatida qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 35 800,2 mlrd so'mni, o'sish sur'ati esa 4,3 foizni tashkil etgan [5]. Hududlar kesimida Yangiqo'rg'on tumanida 5 908,3 mlrd so'm, Pop tumanida 3 409,7 mlrd so'm va Uchqo'rg'on tumanida 3 194,9 mlrd so'mlik mahsulot ishlab chiqarilgan. Eng yuqori o'sish Pop tumanida 6,4 foiz, Chustda 6,2 foiz va Yangiqo'rg'onida 6,0 foiz darajasida kuzatilgan. Ushbu ko'rsatkichlar viloyat o'rtacha darajasidan mos ravishda 2,1, 1,9 va 1,7 foiz punktga yuqori bo'lgan. Kosonsoy tumanida esa o'sish 0,1 foizni tashkil etib, viloyat ko'rsatkichidan 4,2 foiz punktga past shakllangan. Eng katta ishlab chiqaruvchi Yangiqo'rg'on tumani hajmi eng kichik Kosonsoy tumanidan 3,3 barobar ko'p. Natijalar agrar ishlab chiqarishning hududiy miqyosi va o'sish sur'atlarida sezilarli tafovutlar mavjudligini ko'rsatadi. Keltirilgan

ma'lumotlar dastlabki baho ekanini va keyinchalik aniqlashtirilishi mumkinligini hisobga olish lozim.

2-jadval

Namangan viloyati shahar va tumanlarida agrar ishlab chiqarishning hududiy differentsiatsiyasi va iqtisodiy rag'batlantirish ustuvorliklari (2024-yil)¹

Hududlar	Ishlab chiqarish hajmi, mlrd so'm	O'sish sur'ati, foizda	Viloyat o'sishidan farqi, foiz punkt	Rag'batlantirishning ustuvor yo'nalishi
Namangan sh.	2 411,9	4,1	-0,2	Qayta ishlash va qo'shilgan qiymat
Namangan t.	2 839,4	2,9	-1,4	Texnologik modernizatsiya
Mingbuloq	2 508,7	5,1	0,8	Unumdorlik o'sishini rag'batlantirish
Kosonsoy	1 782,2	0,1	-4,2	Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish
Norin	2 222,1	3,0	-1,3	Mehnat unumdorligini oshirish
Pop	3 409,7	6,4	2,1	Qayta ishlash va kooperatsiya
To'raqo'rg'on	3 122,0	2,3	-2,0	Resurslar unumdorligini oshirish
Uychi	2 878,5	2,4	-1,9	Texnologik yangilanish
Uchqo'rg'on	3 194,9	4,3	0,0	Qo'shilgan qiymat zanjirlarini rivojlantirish
Chortoq	2 604,3	5,4	1,1	Unumdorlik o'sishini rag'batlantirish
Chust	2 917,9	6,2	1,9	Ishlab chiqarish kooperatsiyasi
Yangiqo'rg'on	5 908,3	6,0	1,7	Qayta ishlash va yuqori qo'shilgan qiymat
Namangan viloyati	35 800,2	4,3	0,0	Natijadorlikka asoslangan rag'batlantirish

Hududiy tafovutlar agrar ishlab chiqarishni iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlarini yagona mezon asosida emas, balki hududlarning ishlab chiqarish salohiyati va iqtisodiy natijadorligiga mos ravishda tabaqalashtirish zarurligini ko'rsatadi. Ishlab chiqarish hajmi yuqori bo'lgan Yangiqo'rg'on, Pop va Uchqo'rg'on tumanlarida qayta ishlash, kooperatsiya va yuqori qo'shilgan qiymat yaratishni rag'batlantirish istiqbolli yo'nalish sifatida qaralishi mumkin. Chust, Chortoq va Mingbuloq tumanlarida yuqori o'sish sur'atlarining barqarorligini ta'minlash, Kosonsoy, To'raqo'rg'on va Uychi tumanlarida esa ishlab chiqarish samaradorligini cheklovchi omillarni aniqlash ustuvor ahamiyatga ega. Biroq o'sish sur'atlarining farqlanishi mehnat unumdorligi yoki qo'shilgan qiymat samaradorligidagi tafovutlarni bevosita isbotlamaydi. Demak, davlat qo'llab-quvvatlashini real agrar qo'shilgan qiymatning bir band xodimga nisbati, unumdorlik o'sishi va ajratilgan subsidiya

¹ Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasi, 2024-yil yanvar-dekabr bo'yicha "Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligining asosiy ko'rsatkichlari" press-relizi (dastlabki ma'lumotlar); oxirgi ustun - muallif ishlanmasi.

birligiga to'g'ri keladigan qo'shimcha iqtisodiy natija asosida differensiallashtirish maqsadga muvofiq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mintaqaviy agrar ishlab chiqarishni iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirishda mehnat unumdorligi, yaratilgan real qo'shilgan qiymat va davlat qo'llab-quvvatlashining iqtisodiy natijadorligini o'zaro bog'liq holda baholash muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston va Namangan viloyati misolida o'rganilgan statistik ko'rsatkichlar agrar ishlab chiqarishning hududiy rivojlanish sur'atlari turlicha shakllanganini ko'rsatadi. 2016-2024-yillarda O'zbekistonda agrar tarmoq yalpi qo'shilgan qiymati 3,65 barobar, ishlab chiqarish sanoatiniki 7,52 barobar oshgan. Namangan viloyatida 2024-yilda qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulotlari hajmi 35 800,2 mlrd so'mni tashkil etib, o'sish 4,3 foizga yetgan, Pop va Chust tumanlarida mos ravishda 6,4 va 6,2 foizlik o'sish qayd etilgan. Ushbu natijalar ishlab chiqarish miqyosi va o'sish sur'atlaridagi tafovutlarni ifodalaydi, biroq mehnat unumdorligi oshganini bevosita tasdiqlamaydi. Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1) agrar ishlab chiqarishni rag'batlantirishda bir band xodimga to'g'ri keladigan real qo'shilgan qiymat, uning yillik o'sishi va resurslar unumdorligini asosiy natijaviy mezonlar sifatida qo'llash, bunda hududlarning boshlang'ich iqtisodiy sharoitlari, ishlab chiqarish ixtisoslashuvi va texnologik imkoniyatlarini hisobga olish;

2) agrar ishlab chiqarishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini moliyalashtirish hajmiga emas, balki erishilgan qo'shimcha iqtisodiy natijalarga bog'lash;

3) hududlar kesimida ajratilgan subsidiya va imtiyozli moliyalashtirish mablag'lari, real agrar qo'shilgan qiymat, bandlik va mehnat unumdorligini birlashtiruvchi monitoring tizimini shakllantirish;

4) rag'batlantirish samaradorligini baholashda davlat ko'magining bir birligiga to'g'ri keladigan qo'shimcha real qo'shilgan qiymat, mehnat unumdorligining o'zgarishi va investitsiyalarning iqtisodiy qaytimini asosiy indikatorlar sifatida qo'llash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. FAO. (2024). The State of Food and Agriculture 2024: Value-driven transformation of agrifood systems. Rome: FAO. <https://doi.org/10.4060/cd2616en>

2. Gollin, D., Lagakos, D., & Waugh, M. E. (2014). The agricultural productivity gap. The Quarterly Journal of Economics, 129(2), 939-993. <https://doi.org/10.1093/qje/qjt056>

3. OECD. (2024). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2024: Innovation for sustainable productivity growth. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/74da57ed-en>

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 12-avgust PF-130-son "Qishloq xo'jaligi sohasiga zamonaviy texnologiyalarni joriy etishni yanada

jadallashtirish orqali samaradorlikni oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni.
<https://lex.uz/docs/-7694880>

5. Namangan viloyati statistika boshqarmasi. (2025). Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligining asosiy ko'rsatkichlari: 2024-yil yanvar-dekabr (press-reliz).
https://namstat.uz/images/Pres-Reliz/2024/Selhoz2024_dekabr.pdf

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. Statistika axborot-tahlil tizimi (SIAT): qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligida yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymat (1.01.01.0015 ko'rsatkichi). <https://siat.stat.uz>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-YIL, 16- OKTABR, MAXSUS-SON, I-II-III-SHO'BALAR

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlato standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**